

Spomini medicinske sestre Olge Pivk Vidmar

Ana Motnikar

Medicinska sestra Olga Pivk Vidmar na internem oddelku Splošne bolnišnice
Trbovlje med 1955 in 1963 (Fotografija: avtor neznan, vir Olga Pivk Vidmar)

Olga Pivk Vidmar se je rodila 5. avgusta 1931 v Gorenji vasi v Poljanski dolini. Druga svetovna vojna je prekinila njeno šolanje v rodni vasi, po vojni pa je odšla v Ljubljano, kjer je poskušala nadoknaditi zamujeno. Končala je nižjo gimnazijo, po njej pa se je vpisala v srednjo šolo za medicinske sestre. Tej odločitvi je botroval predvsem še zelo svež spomin na vojno, da bi (v primeru naslednje vojne) lahko pomagala ljudem.

Ob zaključku šole leta 1951 je bila cela generacija medicinskih sester predvidena za delo na terenu, na podeželju. Takrat je bila večina izšolane mladine, tudi iz drugih poklicev, na delovna mesta razporejena z dekretom. V anketi so lahko odgovorili, na katerem območju Slovenije bi se radi zaposlili in Olga je odgovorila, da želi ostati v Ljubljani, če to ni mogoče, pa ji je vseeno.

Želja se ji je izpolnila: dobila je službo na kirurškem oddelku Vojne bolnice Ljubljana. V to okolje se je hitro vživela in pripoveduje, da se nikjer – ne prej ne pozneje – ni toliko naučila. Vsak teden so imeli predavanja o strokovnih napredkih in izboljšavah in tudi sami so morali pripravljati predavanja za sodelavce. Bolnišnica je bila zelo dobro opremljena, vsega je bilo dovolj: instrumentov, sanitetnega materiala, perila, pripomočkov za nego, zdravil in dobre hrane. Bila je hierarhija, vladala sta red in disciplina.

Takoj ko je nastopila delo, praktično brez prave prakse, pa je že dobila zahtevno nalogo – narediti kirurško ambulančo. Bila je namreč ena od dveh izšolanih medicinskih sester, druge so bile priučene, ena celo nepismena. Za hip se je ustrašila, potem pa se je zagrizla, začela zbirati informacije, obiskala nekaj ambulant, brala, spraševala in postopno je res nastala ambulanta z ordinacijo, mavčarno, rentgenom, pisarno, čakalnico in kartoteko. Mesec je bil seveda hitreje naokrog, kot je bilo končano njeno delo, zato je takrat, ko naj bi šla po prvo plačo, protestirala: »Ne grem po plačo, saj nisem še ničesar naredila!« In je niso premaknili, dokler ni ponjo prišel vojak, ki je ukazal: »Drugarice, to je naređenje!« Pozneje se je še velikokrat spomnila te izkušnje, koliko dela je pravzaprav potrebnega, preden lahko zares kaj pokažeš.

V Ljubljani je ostala tri leta. V tem času je postala aktivna članica sindikata, sprejeta je bila v partijo in tudi pri folklori

ni smela manjkati. Stanovala je pri prijateljih, kjer je spala na divanu v zakonski spalnici, imela eno krilo omare in štokerle namesto nočne omarice. Vendar so se dobro razumeli, in ko je odšla od njih, so vsi jokali.

Po treh letih, ko niso več zaposlovali z dekretom, je malo zaradi prostorske stiske, malo zaradi nesrečne ljubezni odšla v Trbovlje. Tam pa se je začela popolnoma druga zgodba!

Že prvi vtis, ko se je takoj po novem letu peljala od železniške postaje proti mestu, je bil grozen. Skozi umazana okna škripajočega avtobusa je gledala sajaste fasade, blato, sivino ... in si mislila: »Ne, tu že ne bom ostala!« V bolnišnici pa je bilo še huje. Vajena visokega standarda Vojne bolnice ni mogla verjeti, v kako mizernih okoliščinah delajo.

Premalo rjuh in prevlek, strgane brisače, aluminijasti krožniki in preluknjane skodelice. V stranišču ni bilo toaletnega papirja, bolničarke so ga delile, če je kdo prosil zanj. Največ tri lističe ... Vso gazo so prali, cele noči so iz nje delali zložence in tampone, ko je bila že preveč strgana, pa so jo uporabili še za čiščenje.

Delovni prostor (kakah dvajset kvadratnih metrov) je imel isto pregledovalno mizo za notranje bolnike in zunanje, ki so prišli vsi umazani. Bila je voda z dvema koritoma, urinski laboratorij, pisalni stroj, mikroskop in kotliček za kuhanje – to je bila edina sterilizacija. Na isti mizi so pripravljali injekcije, pregledovali bolnike in pripravljali transfuzijo. Transfuzija se je pretakala iz enega lonca v drugega, da so precedili kri. »Pravi čudež je, da ni nihče umrl,« pravi, »jih je pa seveda tresla mrzlica in imeli so cel kup drugih težav.«

Videla je, koliko stvari bi bilo treba spremeniti prav na vseh področjih, zato o kakšnem odhodu ni več razmišljala. Raje se je lotila dela.

Takratni ravnatelj (danes bi mu rekli direktor) je bil zelo cenjen gospod, kirurg. Imel je izredno lep odnos do bolnikov, vsakega je pred operacijo sprejel v svojo pisarno, mu razložil, kako bo operacija potekala in kako mora ravnati sam po operaciji. (Na primer po operaciji želodca mora jesti večkrat po malo in spije lahko kak kozarček vina. Bolniki so si najraje zapomnili prav to, zadnje.) Žal pa ravnatelj ni imel prav veliko smisla za pridobivanje finančnih sredstev, s katerimi bi izboljšali higieno in posodobili nego bolnikov. Vedno je bil odgovor enak: ni denarja! Ker pri ravnatelju ni uspela, se je odločila priti na sestanek upravnega odbora, kjer so bili tudi zunanji člani. To ni bilo samoumevno, saj medicinske sestre tja niso bile vabljene, a

na koncu so le ugodili njeni prošnji. S seboj je prinesla seznam nujno potrebnih stvari in poskušala člane upravnega odbora prepričati, da jih nujno potrebuje za delo, sicer lahko bolnico kar zaprejo. Sreča je hotela, da je približno v istem času zbolel predsednik upravnega odbora in prišel ležat v bolnico ...

Večina skodelic, ki so jih uporabljali pri zajtrku, je bila preluknjanih. Da so bolniki le dobili svojo porcijo bele kave ali čaja, je osebje iznašlo inovativen način serviranja: na krožnik so položili kruh, nanj skodelico s kavo, potem pa hitro odnesli bolniku, da je popil preostanek kave in pojedel namočen kruh. Bolnemu predsedniku upravnega odbora pa so seveda hoteli postreči zajtrk v lepi nepoškodovani porcelanasti skodelici. Ko je sestra Olga to videla, je zaslutila odlično priložnost, zamenjala je skodelico s staro preluknjano in jo odnesla predsedniku ... Gospod je kmalu okreval, in ko je zapustil bolnišnico, so v dveh tednih dobili dovolj lepe in dobre posode. Denar torej je, le izbežati ga je treba! To spoznanje jo je opogumilo, da je vztrajala naprej.

Primanjkovalo je strokovnih pripomočkov. Brizge in igle so prekuhavali in to je bila edina sterilizacija. Igle so menjali pri vsakem bolniku, brizg pa ne. Za potrebe cele bolnišnice so bili trije sistemi za infuzije in transfuzije, potrebovali pa bi jih vsaj osem. Sproti so jih čistili in sterilizirali kot vse drugo – s kuhanjem. Pozno v noč so bolničarke in sestre ostajale v službi in prale, prale, prale in prekuhavale. Bolnike je tresla mrzlica, zdravniki pa so menili, da je to normalno.

Nekoč je bil napovedan strokovni nadzor pri krvodajalski akciji. Da bi naredila čim boljši vtis, si je od kolegic iz drugih ustanov za tisto dopoldne izposodila dovolj brizgalk, da je vsak krvodajalec imel tudi svežo sterilno brizgo, ne le igle. (V tujini so imeli takrat že komplete za enkratno uporabo, v Sloveniji pa se je to šele uvajalo.) Nadzorna komisija je zelo pohvalila ravnatelja za tako napredno postopanje, zato ga je bilo po tem lažje prepričati, da to res potrebujejo.

Takole pripoveduje: »Bili so precej drugačni časi, kot so danes. Materialna stiska je bila na vseh področjih. Slaba hrana, nič prostega časa za malico. Delale smo, dokler ni bilo delo narejeno, dostikrat nič bolj zdrave od bolnikov. Nihče ni vprašal, koliko bo zaslužil, ali bo v nedeljo prost ali ne. Matere so dva meseca po porodu nastopile delo s polnim delovnim

Medicinske sestre pred Splošno bolnišnico Trbovlje, od leve proti desni: Olga Pivk Vidmar, Rozi Herga por. Kralj, Marija Šipec (Fotografija: avtor neznan, vir Olga Pivk Vidmar)

časom, domači so jim otroke prinesli v službo, da so jih v kakšnem vogalu podojile. A bile smo srečne! Bil je mir in imele smo se rade. Vse, prav vse pa si je bilo treba priboriti: od materiala do spoštovanja. Nič ni prišlo samo.«

Večina zdravstvenega osebja je stanovala v vili poleg bolnice: v pritličju kurjač, v drugem nadstropju ravnatelj, v tretjem bolničar z družino, v prvem nadstropju pa bolničarke in medicinske sestre. Prej so tu živele nune in vsa oprema je bila še iz njihovih časov. A ne samo oprema, tudi režim! Vladala je klavzura: niso smele sprejemati obiskov, niti glasno govoriti, zvečer so morale biti doma. In bog ne daj, da bi katera oblekla hlače. Niti pozimi ne ...

Medicinsko osebje Splošne bolnišnice Trbovlje (Fotografija: avtor neznan, vir Olga Pivk Vidmar)

Pozneje je veliko sodelovala s Sanolaborjem, kjer so se skupaj dogovarjali o kroju, velikosti in kakovosti materiala za posteljno perilo (standardne rjuhe so bile prekratke in preozke). S Svilanitom so celo analizirali, katera vrsta frotirja za brisače je najprimernejša glede na trdoto vode po vsej Sloveniji. Največ prerekanja pa je bilo vedno okrog uniform. Vsaka sestra je imela na začetku dve obleki, tri do štiri predpasnike in dva snemljiva ovratnika (ko se je na eni strani umazal, so ga pripelle z druge strani). Menile so, da če je umazan ovratnik, je bolj ali manj umazana vsa uniforma, zato so predlagale toliko uniform, da se lahko preoblečejo vsak dan, ovratnik pa naj bo prišit. Seveda tudi to ni šlo zlahka; zdelo se jim je potratno, kritike pa so se nadaljevale tako dolgo, dokler niso istega sistema sprejele tudi druge bolnišnice.

Nekega dne je ravnatelj pod njenim oknom zagledal motor. Hodila je v avtošolo, da bi se ga naučila voziti, a ravnatelj si je to razlagal po svoje. Zaradi »nemoralnega vedenja« ji je podelil negativno oceno, ona pa mu seveda ni ostala dolžna. Pred njegovimi očmi je strgala oceno in rekla: »Če imate kakršnokoli pripombo na mojo strokovnost, je vaša naloga, da me sproti opozorite. Videti je tudi, da ne poznate moje družbenopolitične dejavnosti, ker jo opravljam v prostem času. Če vaši očitki letijo na mojo moralo, pa hočem, da to obrazložite in dokažete!« Zagrozila je, da bo Sekretariatu za zdravstvo poročala o vseh strokovnih napakah, o pomanjkljivi opremljenosti bolnišnice in da imajo sestre še vedno klavzuro. Na koncu ga je še vprašala, s kakšno pravico vse tika. Očitno je delovala dovolj prepričljivo, saj se je od takrat njegov odnos do nje zelo spremenil. Obravnaval jo je kot enakovrednega sogovornika, upošteval njeno mnenje in – začel jo je vikati.

Postopno so se stvari izboljševale. Uspelo jim je sistematizirati mesto glavne sestre, ki je tudi uradno postala članica strokovnega kolegija. Bolnišnica se je širila in da bi dobili ustrezno število negovalnega kadra, so ustanovili dislocirani oddelek srednje zdravstvene šole. Za boljše sodelovanje med oddelki so ustanovile še sestrski kolegij.

Ves čas se je formalno in neformalno povezovala z medicinskimi sestrami iz vse Slovenije. Vključena je bila v društvo medicinskih sester, za reševanje enakih težav pa so se občasno zbrale vse glavne sestre slovenskih bolnišnic. Obravnavale so sistemizacijo delovnih mest za različne oddelke, določile standarde in normative za perilo in drugi drobni inventar.

Bolnica se je ves čas širila in v času izgradnje prvega in drugega prizidka (v letih 1968 in 1973) je veliko sodelovala z arhitekti. Pravi, da je to čisto posebna izkušnja, ves čas si je v sodelovanju z njimi prizadevala, da bi funkcionalnost prevladala nad modnimi trendi in estetiko. Včasih ji je uspelo, kadar ji ni, pa so bolnišnični delavci to še dolgo obžalovali.

Sestra Olga (nikoli je ni nihče klical drugače) je bila v Splošni bolnišnici Trbovlje zaposlena 32 let. Sprejeta je bila na kirurški oddelek, kasneje pa je delala na vseh oddelkih: največ na internem, na transfuziji, vsak teden pri krvodajalcih, v laboratoriju, včasih celo v prosekturi. Ob delu je pridobila naziv višje medicinske sestre. Od leta 1963, ko je bila zgrajena otroška bolnica, je delala na pediatriji, zadnjih 22 let pa je bila glavna sestra bolnišnice. V letih 1970–1972 je bila predsednica Društva medicinskih sester Ljubljana.

Prejela je več odlikovanj in priznanj, izmed katerih naj poudarim odlikovanje predsedstva SFRJ *red zaslug za narod s srebrno zvezdo* leta 1985, Zdravstvena skupnost Slovenije pa ji je leta 1987 podelila priznanje dr. Jožeta Potrča za pomembne dosežke pri razvoju zdravstvenega varstva.

Upokojila se je 1. julija 1987. Če za koga, potem zanjo lahko rečemo, da je bil njen poklic njeno poslanstvo.

Na Gorenjskem, še posebej v ZD Škofja Loka, cenijo ohranjanje zgodovinske dediščine

Darinka Klemenc

Čajanka, ki jo je 12. februarja na Bledu odlično organiziralo DMSBZT Gorenjske s predsednico Alenko Bijol na čelu, in kjer smo se preko predstavitve knjige *Negovanje dediščine skozi devet desetletij* – organizirano delovanje medicinskih sester na Slovenskem, ki jo je Zbornica – Zveza izdala ob tej priložnosti (knjigo sva predstavili Irena Keršič in Darinka Klemenc), seznanili z bogato zgodovino 90-letnega obstoja strokovne organizacije medicinskih sester na Slovenskem, je sprožila pri udeležencih nove zamisli in ideje, kaj vse še hranimo in skrbno čuvamo po svojih zdravstvenih in drugih zavodih in kako bolj sistematično urediti to področje.

Prva od prisotnih, ki nas je prijazno povabila v svoje »službeno domovanje«, je bila **Marija Bratuž, glavna medicinska sestra ZD Škofja Loka**. V varno spravljenih kletnih prostorih je ob ogledovanju številnih, dobro ohranjenih inventurno odpisanih pripomočkov in aparatov, ki smo jih medicinske sestre in babice desetletja nazaj uporabljale pri svojem delu, padla marsikatera zgodba in tudi ideja, kako lepo zložene in ohranjene predmete urediti na za arhiviranje predpisan način, kaj in kje jih razstaviti in mnogo drugega. Tri zanimive

Marija Bratuž z delčkom zbranih predmetov
(Fotografija: Irena Keršič, vir in arhiv Zbornica – Zveza)

stare kovinsko – steklene omare, napolnjene s spoštljivo patino zgodovine našega dela, so nemo pripovedovale svoje zgodbe. Lepo je opazovati tudi kolegico, ki ji ni vseeno za usodo bogate dediščine, ki jo čuva in o njej govori z žarom. Prav vsaka generacija in vsaka medicinska sestra ali babica iz tega zavoda je dodala svoj pečat tej kleti, poleg neprecenljive

strokovne skrbi za tisoče in tisoče pacientov, ki so bili deležni njihove obravnave tako v zdravstvenem kot na svojem domu v najranljivejših obdobjih svojih življenj: ob rojstvu, v boleznih in tudi ob umiranju.

Ob tem ni zanemarljivo dejstvo, da področje ohranjanja zgodovine podpira tudi direktor zavoda, s katerim smo prav tako prijazno pokramljali. Obilo uspeha in novih izzivov z zgodovinsko dediščino ti želimo, naj eksponati dobijo spoštljivo mesto v vaših prostorih, na področju celotne Gorenjske (in morda tudi preko teh meja), ki ga odlično pokriva DMSBZT Gorenjske. In tudi v naših spominih – kot dokaz in opomin naslednjim generacijam, da se nič ni začelo z nami in se tudi nič ne bo končalo. Hvala, spoštovana kolegica Marija Bratuž za priložnost, uspešno in smelo naprej.